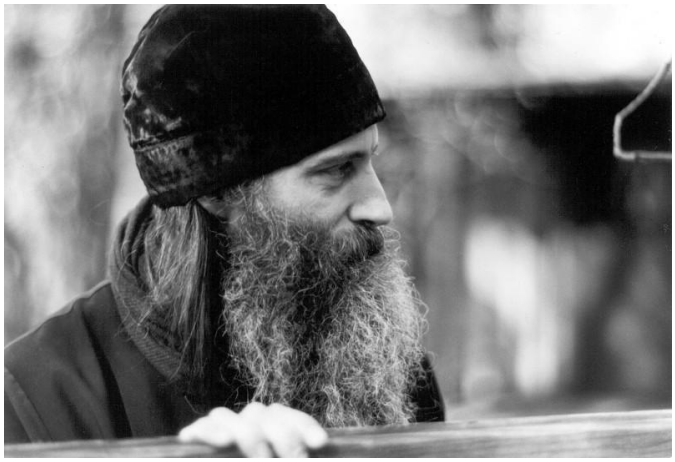

Scrisoarea Părintelui Serafim Rose către domnul Stamos, din 1978, tradusă astăzi pentru prima oară în limba română, surprinde multe puncte importante, în special pentru credincioșii aflați în căutarea unui răspuns la dilemele și tulburările ecleziologice tot mai apăsătoare ale modernității târzii.

În opinia unui prieten preocupat de aceste probleme, epistola Părintelui Serafim Rose reprezintă, în primul rând, una din cele mai limpezi și elocvente exemplificări concrete a ceea ce înseamnă „calea împărătească” (titlul unui binecunoscut eseu al PS din 1976, tradus in cateva randuri si in limba română), adică drumul situat între extremele laxității ecumeniste și ale acriviei fără discernământ. Așadar, textul are meritul de a expune într-o manieră foarte accesibilă și convigătoare ecleziologia fostei Biserici Ruse din Exil, care a fost un factor de unificare „întru cunoștință”, o expresie a râvnei cu discernământ, o contribuție rară în circumstanțele moderne la punerea în practică a deplinătății etosului patristic.

În fine, „Scrisoarea către domnul Stamos”, pune în evidență, mai ales dacă avem în vedere experiența fostei ROCOR, pericolul pe care îl reprezintă ecumenismul și prin prisma reacțiilor pe care le suscită. Cu alte cuvinte, avem de-a face cu o erezie deosebit de insidioasă, de graduală, față de care, practic inevitabil, nu toți reacționăm în același timp și la fel. Iar tipul de răspuns care apare în general este unul specific modern de tipul: „eu reprezint reperul absolut, iar cine reacționează înainte sau după mine, sau nu exact la fel, atunci să fie anatema”. Din acest punct de vedere, scrisoarea Părintelui Serafim Rose prezintă atât un avertisment serios față de acest pericol, cât și o soluție în spirit patristic. (Nota traducătorului)

Dragă Domnule Stamos,

Binecuvântarea Domnului să fie cu dumneavoastră.

Vă mulțumesc pentru scrisoare! Deși în ea v-ați exprimat dezacordul funciar față de poziția noastră, suntem bucuroși că ați vorbit fără ocolișuri despre sentimentele dumneavoastră, deoarece pe termen lung acesta este cel mai bun mod de a ne înțelege unii pe alții și, dacă e posibil, să ajungem la un acord.

Problemele pe care le ridicați sunt foarte profunde. Deosebirile dintre perspectiva noastră și a dumneavoastră sunt rezultatul multor ani de experiențe în aparență destul de diferite. Pot să înțeleg că unele dintre ideile din articol v-ar putea surprinde ca fiind apărute peste noapte. Dar, dacă ați fi mai familiar cu ceea ce se întâmplă în secolul XX în lumea ortodoxă, cred că ați găsi cuvintele noastre mai degrabă moi și rezervate. De fapt, în mod deliberat am adoptat o atitudine moderată, prin comparație cu anumite poziții de la „stânga” și de la „dreapta” noastră. Vă plângeți de „divizarea și alienarea” pe care publicația noastră pare să o întruchipeze. Vă asigur că deplângem împreună cu dumneavoastră acest lucru, dar divizarea și alienarea au o istorie de jumătate de secol și mai bine în Biserica noastră Ortodoxă. Nu suntem noi vinovații, noi doar comentăm pe marginea ei. Sunt complet de acord că am avea cu toții nevoie de mai multă iubire. Trebuie să ne forțăm în permanență inimile noastre reci să arate mai multă iubire, atât prietenilor cât și dușmanilor noștri și, de asemenea, prigonitorilor noștri, în cazul în care există.

Răspunsul la această tristă diviziune și înstrăinare nu este nici pe departe simplu. Dumneavoastră înșivă păreți să exprimați, în scrisoarea dumnevoastră, un anumit disconfort, legat de faptul că, în chiar actul scrierii despre dezacordurile noastre cu unii patriarhi ortodocși, dumneavoastră vă formulați un dezacord față de noi! Eu unul cred că nu ar trebui să fim foarte neliniștiți de aceste dezacorduri. Ele există și ar trebui să le admitem deschis și să încercăm să avem cel mai creștinesc și ortodox răspuns la ele.

Schisma reală, și nu doar dezacordurile, este din păcate mult prea prezentă în Biserica Ortodoxă în secolul XX. Din anul 1924, Biserica Greciei a fost împărțită în două. Un sfert din greci și probabil jumătate din călugări și maici, aparțin jurisdicțiilor „Vechiului Calendar” care au refuzat să meargă cu inovațiile recente ale patriarhilor de la Constantinopol și au întrerupt comuniunea cu ei.

Din acest motiv au suferit persecuții, au fost trimiși la închisoare, unii au fost martirizați de frații lor ortodocși – guvernul grec, susținut de Patriarhia Constantinopolului și Biserica de Stat a Greciei. Aceasta din urmă (bisericile „Noului Calendar") i-a excomunicat pe vechii calendariști, declarând tainele lor fără har. Până recent (poate și acum, nu știu) copiii născuți din căsătorii între vechi calendariști erau înregistrați de statul grec ca „nelegitimi", ceea ce nu se întâmpla nici măcar cu protestanții. Drept răsplată, vechii calendariști i-au excomunicat pe noii calendariști, iar unii dintre ei (nu toți) au afirmat și cred că tainele lor sunt lipsite de har. În Grecia sunt ierarhii ortodoxe separate în totalitate, niciuna neavând comuniune cu alta.

V-am dat acest exemplu pentru a reflecta asupra lui. O asemenea stare deplorabilă de dezbinare și înstrăinare reprezintă azi un fapt în Biserica Ortodoxă Greacă. Care este atitudinea noastră creștinească față de această situație? Ar trebui să fim tăcuți, sau neutri? Acest lucru este greu de realizat, din moment ce fiecare creștin ortodox trebuie să primească Sfintele Taine undeva și nu le poate primi în ambele biserici grecești divizate. (În America, sunt doar o mână de biserici vechi calendariste, așa că această problemă poate părea prea abstractă pentru cei mai mulți oameni de aici. Dar pentru greci ca popor este o problemă urgentă.) Ce ar trebui să facă un episcop sau un preot? El trebuie să învețe poporul. Chiar dacă nu spune nimic, prin simpla sa apartenență la „Vechiul" sau „Noul Calendar" îl pune într-o poziție de a afirma loialitatea față de „vechea" tradiție a Ortodoxiei, sau a fi de acord (cel puțin într-o anumită măsură) cu drumul modernizării și abandonării „vechilor" rânduieli.

O situație de diviziune asemănătoare există în Biserica Rusă, deși nu a luat formele extreme ale schismei din Grecia. Patriarhia Moscovei și episcopii de frunte predică fără rețineri comunismul (atât în sens politic, cât și religios) și mint cu nerușinare lumea despre „libertatea religiei" din Rusia. Știm că majoritatea o fac sub amenințare, și de aceea nu-i judecăm prea aspru. Noi, în Biserica Rusă din Exil, avem proprii noștri episcopi și nu suntem în comuniune cu Patriarhia Moscovei, lăsând judecata finală asupra ei în seama unui sinod viitor de episcopi când Rusia va fi liberă (lucru pentru care noi ne rugăm). Dar preoți și mireni chiar din Rusia, din Patriarhia Moscovei, incriminează astăzi cu vehemență faptele anticreștinești ale propriilor episcopi, iar unii oameni susțin că Biserica este condusă de agenți comuniști în veștminte preoțești. În același timp, există o Biserică a Catacombelor, care vreme de cincizeci de ani nu a avut niciun fel de comuniune cu Patriarhia și a fost persecutată fără milă de guvernul sovietic (am publicat multe materiale despre acești martiri, în revista „The Orthodox Word"). Din nou, avem de-a face cu o stare de diviziune și înstrăinare. Cum poate fi cineva neutru, fără să pice în acea stare de lașitate a „neangajării", atât de frecventă astăzi?

Martirii și mărturisitorii din Rusia ne scriu că cel mai bun ajutor pentru ei în acest moment este protestul oamenilor liberi împotriva prigonitorilor lor. Eu unul m-aș simți un trădător al fraților mei întru Hristos de acolo dacă nu m-aș folosi de oportunitatea dată mie de a vorbi pentru ei. Dar pentru a face asta nu am cum să nu contrazic minciunile episcopilor lor, care spun, chiar în

aceste zile, că „nu există persecuție a religiei în URSS. Cei care au de suferit sunt doar criminalii politici.” Nu cred deloc că făcând aceasta păcătuiesc împotriva poruncii iubirii aproapelui. Dimpotrivă, tăcerea mea ar trăda dragostea și nu ar face decât să ajute campania declanșată de reprezentanții Patriarhiei Moscovei pentru a reduce la tăcere și a influența Bisericile Ortodoxe din lumea liberă.

Sper că veți putea înțelege toate aceste lucruri, chiar dacă nu veți fi de acord cu poziția noastră.

A îndeplini porunca Domnului de a iubi nu este nici pe departe o sarcină ușoară sau simplă. Sunt multe „ziceri tari” în Sfânta Scriptură, care par (la o privire superficială), o contradicție directă a iubirii. Celor care nu fac fapte bune Domnul nostru Iisus Hristos le spune: „Duceți-vă dela mine, blestemaților în focul cel veșnic, care este gătit diavolilor și îngerilor lui” (Matei 25:41). Până și celor mulți care profețesc și fac miracole în numele Său, Domnul nostru le spune: „niciodată nu v’am știut pre voi; depărtați-vă dela mine cei ce lucrați fărădelegea” (Matei 7:23). Mântuitorul nostru ne spune fără ocolișuri: „Au vi se pare că am venit să dau pace pre pământ? Nu, zic vouă, ci împărțire. Că vor fi de acum înainte cinci întru o casă împărțiți, trei împotriva a doi, și doi împotriva a trei. Se va împărți tatăl împotriva feciorului și feciorul împotriva tatălui”, etc. (Luca 12:51-53). Sf. Ioan, Apostolul iubirii, spune despre cei fără credința cea bună: „Oricine va veni la voi, și nu va aduce învățătura aceasta, să nu’l primiți în casă, și să nu-i ziceți lui: bucură-te; Că cel ce îi va zice lui bucură-te, se va face părtaș faptelor lui celor rele” (Epistola Sobornicească a Doua a Sf. Apostol Ioan, 10-11). Sf. Pavel avertizează împotriva noilor învățături: „Ci măcar și noi, sau îngeri din cer de vă va binevesti vouă afară de ceeace am binevestit vouă, anatema să fie” (Galateni 1:8).

Sunt convins că știți acestea și alte „ziceri tari” din Scripturi și că ați reflectat la ele. Le amintesc aici (fără să le dau vreo interpretare) cu speranța că nu veți fi foarte neîngăduitor față de unele poziții mai dure pe care le-ați descoperit în publicațiile noastre. Când le-am scris vă pot asigura că încercam să urmărim Evanghelia, după priceperea noastră și în acord cu învățătura multor episcopi, martiri și mărturisitori ai vremurilor noastre, atât din Biserica Rusă, cât și din Biserica Greacă, atât din străinătate, cât și din America.

În istoria Bisericii Ortodoxe au fost nenumărate cazuri de „ziceri tari” spuse de apărătorii adevărului lui Hristos. O să vă dau doar un singur exemplu. În anul 1439, Biserica Greacă a acceptat catolicismul la falsul Consiliul de la Florența. Un episcop grec (Sf. Marcu al Efesului) a refuzat să semneze actul de uniune, i-a acuzat pe cei care au acceptat uniunea, i-a stârnit pe oameni împotrivă, a refuzat prezența Patriarhului Constantinopolului până și la înmormântarea sa. Toate aceste lucruri „negative” le-a făcut din dragoste pentru Ortodoxie și datorită lui grecii sunt astăzi ortodocși. Dacă i-ar fi urmat pe cei care propovăduiau la acel moment „pacea”,

grecii ar fi fost astăzi catolici și, deci, conform învățăturii ortodoxe, lipsiți de harul Domnului. (Biserica Rusă a refuzat atunci să primească unia și a rupt comuniunea cu Biserica Greacă, până când Patriarhul Constantinopolului însuși va respinge unia și se va întoarce la Ortodoxie.) Acești campioni ai Ortodoxiei sunt tocmai aceia pe care Biserica Ortodoxă i-a canonizat și i-a acceptat, ca modele ale sale pentru cum trebuie să acționăm, când credința este amenințată.

Nu e nevoie să mai dăm și alte exemple istorice. Sunt sigur că înțelegeți ce vreau să spun. Sunt conștient, vă asigur, că poate exista o abordare „fanatică" a întregului subiect, și o condamnăm la fel ca și dumneavoastră. Sper doar că puteți remarca principiile în baza cărora încercăm să vorbim.

Îmi pare rău că vorbele noastre v-au făcut să credeți că avem o atitudine „schismatică" și că îi privim pe toți ceilalți, în afară de noi înșine, ca fiind ne-ortodocși. Cu siguranță, nu am încercat să transmitem asta. Cu toate acestea, nimeni nu are de câștigat din ocultarea adevărului: ierarhia din Rusia (și din alte țări comuniste) este într-adevăr în slujba celor fără Dumnezeu și face voia statului ateu. Mulți oameni din Rusia și din Patriarhia Moscovei au recunoscut această realitate. Mai mult, nu văd cum ar putea fi negat faptul că celor din lumea liberă care fraternizează cu liderii bisericilor controlate de atei și care, astfel, ajută misiunii ateiste în lumea liberă, le lipsește seriozitatea și responsabilitatea. Astfel de oameni acționează după înțelepciunea lumii acesteia, nu după înțelepciunea lui Hristos și a Bisericii Sale. Noi (și mulți alții) spunem astfel de lucruri pentru că sperăm ca ortodocșii (și chiar și acești lideri înșiși, dacă este posibil) vor vedea ce se întâmplă și vor lua în serios responsabilitatea lor creștină. Dacă nimeni nu spune nimic, calea greșită pe care pășesc acum liderii ortodocși va continua fără niciun fel de opoziție până când o nouă „uniune" va fi proclamată, care îi va lipsi pe ortodocși de dreptul lor de naștere și de moștenirea lor și – fără o minune a lui Dumnezeu – chiar de mântuirea sufletelor lor. Diferențele de viziune față de cei care pregătesc „Al Optulea Sinod Ecumenic" sunt foarte profunde și nu vor fi atenuate prin tăcere. Ele implică o perspectivă complet diferită asupra lui Hristos, a Bisericii și a mântuirii. Când dăm numele unor ierarhi ortodocși de frunte, nu facem altceva decât (pe urmele multor episcopi și mărturisitori) să-i avertizăm pe credincioșii ortodocși pe cine să nu urmeze. Vorbim foarte puțin despre preoții care trebuie să asculte de acești lideri (știm că mulți dintre ei o fac cu o conștiință tulburată) și nu vorbim deloc de mireni, care în general sunt mult mai puțin conștienți de ceea ce se întâmplă și, ca atare, sunt mult mai puțin responsabili.

Din scrisoarea dumneavoastră înțeleg că vă este frică că tonul publicațiilor noastre și al eforturilor misionare vor determina – sau deja au determinat – o dezbinare în rândul micii comunități de creștini ortodocși din Redding. Va referiți în mod specific la doamna Harvey și la familia Rominger. Dați-mi voie să spun aici câte ceva despre fiecare.

E posibil, cred, să interpretați greșit atitudinea doamnei Harvey. Are propria ei viziune (împărtășită de mulți ruși cucernici) despre viața în Biserică și mă îndoiesc că ar dori să ia parte la viața Bisericii în funcție de o altă perspectivă. Din moment ce dumneavoastră păreți să aveți o abordare diferită a vieții în Biserică, este normal să nu fie atrasă de ea. Dar, cu siguranță, nu este din cauză că este o „fanatică", sau pentru că se crede „mai ortodoxă" decât dumneavoastră sau alții. Departe de ea acest lucru. Ca mulți ruși aflați în America, și ea a suferit mult: comuniștii au pus mâna pe țara ei, părinții au trebuit să plece în exil în împrejurări foarte grele, ea însăși s-a născut în străinătate, într-un tărâm complet străin, după care a trebui să plece și din acel loc. Rușii care trec prin astfel de experiențe și traume, dacă sunt credincioși, țin de credința lor ca de bunul cel mai de preț și devin foarte atașați de episcopii și preoții lor. Pentru ei, problema vieții bisericești se bazează în principal pe încredere și contact personal, fundamentat pe iubire, cu episcopul sau preotul. Adesea, viața bisericească se desfășoară în catacombe sau în cvasi-catacombe. În cele mai bune cazuri, se desfășoară în circumstanțe dificile, de imigranți. Problema organizării bisericii, a construcției de biserici șamd., ocupă un loc foarte secundar, în perspectiva lor asupra vieții creștinești. De asemenea, își dau seama că atunci când este suficientă pace și liniște pentru ca aceste probleme să iasă în față, aceleași influențe lumești, dispute goale și certuri, apar în viața bisericii ortodoxe la fel ca în orice altă organizație bisericească. Din acest motiv, ei foarte adesea pur și simplu nu sunt interesați de aceste dispute și chiar vor evita sistematic să ia parte la ele. Dacă vă dă impresia că „evită compania dumneavoastră", probabil că este din cauza acestei atitudini și nimic mai mult.

Cât privește familia Rominger, ne-au vizitat astăzi, și atât eu, cât și Părintele Gherman, am discutat anumite probleme bisericești cu ei. Par să fie deschiși să înțeleagă punctul nostru de vedere asupra acestor probleme, dar sunt oameni cu capul pe umeri iar interesul asupra acestor chestiuni este unul real, izvorât chiar din probleme, și nu din opiniile pe care noi le-am putea avea asupra subiectelor. De asemenea, își doresc să nu păcătuiască împotriva iubirii și să nu judece pe nimeni, dar în același timp să nu îmbrățișeze o înșelătoare „pace și dragoste" care nu face altceva decât să ascundă problemele care există și care sunt urgente. Nu încercăm deloc să îi „presăm" să adopte punctul nostru de vedere asupra diverselor subiecte. Este doar problema libertății lor de alegere.

Indiferent ce veți crede despre toate acestea, sper măcar că veți înțelege un pic mai bine punctul nostru de vedere. Cât despre ce se întâmplă la Redding, voi fi tranșant cu dumneavoastră. Arhiepiscopul nostru ne-a binecuvântat să deschidem o misiune la doamna Harvey și vom ține acolo slujbe ocazionale. Nu va fi niciun fel de „parohie organizată", ci doar un loc de misiune pentru a-i ajuta (pentru început) pe acei oameni din Redding și din orașele învecinate care deja vin la noi la mănăstire, ocazional, pentru slujbe.

Cât privește „jurisdicțiile", suntem în comuniune deplină cu jurisdicția Bisericii Grecești Vechi Calendariste aflată sub conducerea Arhiepiscopului Auxentie din Atena și cu Biserica

Catacombelor din Rusia. Cu alte jurisdicții legăturile sunt tensionate, iar în unele cazuri s-au rupt de-a binelea (ca urmare a tristei istorii a Ortodoxiei în secolul XX, schițată mai sus.) Biserica noastră în ansamblu refuză să accepte excomunicările aruncate una împotriva celeilalte de diverse jurisdicții, în împrejurările fierbinți ale disputelor. Dar, pe de altă parte, o stare de comuniune fără restricții nu există între noi. În cazul nostru, nu am putea să slujim împreună cu preoți din oricare altă jurisdicție. Cât îi privește pe mireni (a căror responsabilitate în aceste diviziuni triste este mult mai mică, dar care trebuie să se străduiască să fie creștini conștienți și responsabili), cei care vor să se împărtășească trebuie să meargă întâi la spovedanie și să accepte instrucțiunile preotului pentru a rămâne în adevărata Ortodoxie. Majoritatea ortodocșilor de azi, cel puțin din America, nu par foarte deschiși să accepte o asemenea tutelă, și găsesc abordarea noastră ca fiind prea „strictă". Am să dau un singur exemplu al problemelor care pot apărea: multe hotărâri ale Bisericilor Rusă și Greacă din secolul XX au interzis a fi primiți la împărtășanie membrii lojelor masonice. Mulți preoți și chiar episcopi din mai multe jurisdicții, într-o încălcare flagrantă a acestor hotărâri, îi împărtășesc. Dar Biserica noastră nu o face. Nu suntem „fanatici" în această problemă, dar suntem nevoiți să le explicăm creștinilor ortodocși care în ignoranța lor au intrat în loje masonice, că există aspecte religioase ale masoneriei care o fac incompatibilă cu statutul de membru în Biserica Ortodoxă.

Judecând după scrisoarea dumneavoastră, nu veți fi foarte consolat de ceea ce vă spun. Familia Rominger ne-a spus că doriți să aveți o abordare „mai laxă" a creștinilor ortodocși din Redding (nu îmi aduc aminte exact cuvântul folosit) pentru a nu îndepărta pe cineva. Vă pot spune cu francheță că oricine este ușor „înspăimântat" de astfel de lucruri cum sunt cele descrise, probabil că nu se va simți la noi ca acasă. Din experiența noastră, mai degrabă puțini creștini ortodocși, indiferent de localitate, manifestă interes pentru slujbele Bisericii Ruse din Exil și pentru perspectiva noastră asupra problemelor bisericești. Majoritatea ne găsesc, într-adevăr, prea „stricți" și prea „duri". Înțelegem acest lucru și încercăm să mergem în liniște pe drumul nostru, avertizând în același timp credincioșii noștri cu privire la ce se întâmplă în Biserică. Dacă doriți să țineți propriile slujbe sau să organizați o parohie în Arhidioceza Greacă, cu siguranță nu vom interfera și nici nu ne vom deda la vreo „rivalitate jurisdicțională".

Acum, deși v-am spus toate acestea, nu v-am spus cu adevărat ce este în inima mea. De ce această „strictețe" și lipsă a comuniunii depline? Este o variantă de fariseism? Mă rog să nu fie așa și cred că nu este. Noi (și episcopii și mărturisitorii pe urmele cărora mergem) ne temem mai mult decât de orice altceva de pierderea mântuirii sufletelor noastre și ale turmei care ne urmează. Trăim vremuri de criză. Diavolul devorează sufletele creștinilor ortodocși. O nouă religie a „păcii și armoniei" este răspândită pentru a pregăti domnia lui Antihrist. După cum ne învață Evanghelia și întreg Noul Testament, ea va apărea înainte de sfârșitul lumii și îi va cuceri prin seducție subtilă – atât de subtilă încât „până și cei aleși vor fi înșelați, dacă ar fi cu putință" – pe toți, în afară de „mica turmă" pe care Hristos Mântuitorul nostru o va găsi când va veni. Având toate acestea în vedere, și cu experiența anti-creștismului în acțiune pe care o avem în Biserica Rusă fie direct, fie prin apropiați – întreg tonul și abordarea noastră este și trebuie să fie hotărâte și lipsite de compromisuri – deși întotdeauna în limitele dragostei, „împărtășind

cuvântul adevărului cu dragoste”, pe cât ne stă în putință. Nu ne așteptăm să fim urmați sau înțeleși de multă lume în America. Și spunem asta cu părere de rău, deoarece noi credem că aceasta este adevărata Ortodoxie creștină, lăsată nouă de Mântuitorul nostru prin Apostolii Săi și prin toți Sfinții Săi.

Spunând acestea, vă repet că sunteți binevenit alături de noi, la orice slujbă. Vom citi cele 12 Evanghelii (în engleză) din Joia Mare, de la ora 7.p.m; scoaterea afară a epitafului va fi în Vinerea Mare la 2 p.m. (dar slujba Prohodului nu va fi seara ci doar dimineața devreme la ora 2 a.m., după tradiția monahică); Liturghia în Sâmbăta Mare va fi la 11 a.m., iar Utrenia la miezul nopții și Liturghia chiar de Pași. Dacă după tot ce am scris aici mai persistă diferențe în abordarea noastră a Credinței, aceste diferențe nu merg încă atât de departe încât să ne fie imposibil să ne rugăm împreună. Problema primirii împărtășaniei este ceva mai profundă. Este o problemă duhovnicească pe care Starețul nostru, Părintele Gherman, o decide individual, la spovedanie. În cazul muribunzilor, bineînțeles că nu vom refuza să le dăm împărtășanie tuturor celor botezați creștin ortodocși care doresc asta și care se căiesc de păcatele lor.

Indiferent ce veți putea crede despre toate acestea, sper că relația noastră va continua să fie una prietenească.

Cu dragoste în Hristos,
nevrednicul iermonah Serafim

Traducere din engleză de la https://www.proza.ru/2016/10/04/1512